

УДК 338.48

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-9\(27\)-260-269](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-9(27)-260-269)

Небаба Наталія Олександрівна доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та регіональних студій, Університет митної справи та фінансів, кафедра міжнародних економічних відносин та регіональних студій, Дніпро, тел.: (066) 243-43-10, <https://orcid.org/0000-0003-1264-106X>

Разінькова Міла Юріївна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та регіональних студій, Університет митної справи та фінансів, кафедра міжнародних економічних відносин та регіональних студій, Дніпро, тел.: (097) 655-90-69, <https://orcid.org/0000-0002-1590-7428>

Стелюк Наталія Федорівна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та регіональних студій, Університет митної справи та фінансів, кафедра міжнародних економічних відносин та регіональних студій, Дніпро, <https://orcid.org/0000-0002-4488-769X>

ЕКОНОМІКА ТА ФІНАНСИ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Анотація. У статті розглянуто розвиток готельно-ресторанного бізнесу в Україні та визначено, що він є одним із визначальних елементів туристичної індустрії, оскільки містить великий перелік послуг. В Україні функціонує значна кількість суб'єктів господарювання в даній сфері, які мають різні організаційно-правові форми. Їхня ефективність господарської діяльності багато в чому залежить від економіки та фінансового забезпечення.

Обґрунтовано, що готельно-ресторанний бізнес зазнав суттєвих змін, основними тенденціями його розвитку стали: утворення ланцюгів, поглиблення спеціалізації закладів, розвиток мережі малих підприємств, діджиталізація, орієнтація на екологічність тощо. Дана сфера діяльності охоплює ту частину ринку послуг, де суб'єкти господарювання пропонують послуги з розміщення та харчування на комерційній основі. Такі послуги можуть поділятися на основні і додаткові. Готельна послуга не відчутна.

Визначено, що важливою умовою результативного використання фінансів готельно-ресторанного бізнесу є обґрунтованість прийнятих рішень, їх реалізація в конкретній економічній ситуації з урахуванням передбачуваної вигоди. Чим складніше господарська діяльність, тим гостріше виявляється

об'єктивна необхідність застосування наукової, комплексної системи управління фінансами та ефективної організації фінансів готельно-ресторанного бізнесу.

Доведено, що пандемія COVID-19 негативно вплинула на функціонування готельно-ресторанного бізнесу. Щоб розвиватись та міцно протистояти конкуренції, суб'єкти готельно-ресторанної індустрії змушені були активно відстежувати пропозиції, які демонструє діджиталізація, кастомізація, еко- і соціальна відповідальність тощо. Водночас для зниження збитків усі готельні і ресторани суб'єкти почали здійснювали різні антикризові заходи.

Виокремлено, що економіка готельно-ресторанного бізнесу покликана максимізувати прибуток від наявних ресурсів, тобто вибирати найкращу альтернативу з метою досягнення максимального рівня задоволеності. Вона спрямована на аналіз функціонування та як взаємодію суб'єктів господарювання на ринку послуг. Вона сприяє розумінню, аналізу та вирішенню економічних проблем за допомогою різних інструментів, моделей, методів, які використовуються в різних ситуаціях.

Ключові слова: фінанси, економіка, готельно-ресторанний бізнес, суб'єкт господарювання, прибуток, діяльність.

Nebaba Natalia Oleksandrivna Doctor of Economics, Associate Professor, Associate Professor Department of International Economic Relations and Regional Studies University of Customs and Finance, Dnipro, Department of International Economic Relations and Regional Studies, Kyiv, tel.: (066) 243-43-10, <https://orcid.org/0000-0003-1264-106X>

Razinkova Mila Yuriivna Candidate of Economics, Associate Professor, Associate Professor International Economic Relations and Regional Studies, University of Customs and Finance, Dnipro, Department of International Economic Relations and Regional Studies, Dnipro, tel.: (066) 243-43-10, <https://orcid.org/0000-0003-1264-106X>

Steliuk Nataliia Fedorivna Candidate of Economics, Associate Professor, Associate Professor International Economic Relations and Regional Studies, University of Customs and Finance, Dnipro, Department of International Economic Relations and Regional Studies, Dnipro, <https://orcid.org/0000-0002-4488-769X>

ECONOMICS AND FINANCES OF THE HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

Abstract. The article examines the development of the hotel and restaurant business in Ukraine and determines that it is one of the defining elements of the

tourism industry, as it contains a large list of services. In Ukraine, there is a significant number of business entities in this field, which have different organizational and legal forms. And the efficiency of their economic activity largely depends on the economy and financial support.

It is substantiated that the hotel and restaurant business has undergone significant changes, the main trends of its development have become: the formation of chains, the deepening of the specialization of establishments, the development of a network of small enterprises, digitalization, orientation towards environmental friendliness, etc. This field of activity covers that part of the service market where business entities offer accommodation and catering services on a commercial basis. Such services can be divided into basic and additional. The hotel service is not noticeable.

It was determined that an important condition for the effective use of hotel and restaurant business finances is the validity of the decisions made, their implementation in a specific economic situation, taking into account the expected benefit. The more complex the economic activity, the more acute the objective need to apply a scientific, complex system of financial management and effective organization of finances of the hotel and restaurant business.

It has been proven that the COVID-19 pandemic has had a negative impact on the operation of the hotel and restaurant business. In order to develop and strongly resist the competition, the subjects of the hotel and restaurant industry had to actively monitor the offers demonstrated by digitalization, customization, eco- and social responsibility, etc. At the same time, to reduce losses, all hotel and restaurant entities began to implement various anti-crisis measures.

It is highlighted that the economy of the hotel and restaurant business is designed to maximize profit from available resources, that is, to choose the best alternative in order to achieve the maximum level of satisfaction. It is aimed at analyzing the functioning and interaction of business entities in the service market. It contributes to the understanding, analysis and solution of economic problems with the help of various tools, models, methods used in various situations.

Keywords: finance, economy, hotel and restaurant business, business entities, profit, activity.

Постановка проблеми. Готельно-ресторанний бізнес є одним із визначальних елементів туристичної індустрії, оскільки містить великий перелік послуг. Тому розвиток даного сектору бізнесу завжди має свої пріоритети та актуальний для поліпшення економічного стану як окремих регіонів, так і країни в цілому. Також варто зазначити, що в Україні функціонує значна кількість суб'єктів господарювання в даній сфері, які мають різні організаційно-правові форми. Їхня ефективність господарської діяльності багато в чому залежить від економіки та фінансового забезпечення. Адже

реалізація поставлених цілей можлива лише за умов вмілого використання всього спектру економічних інструментів управління підприємством.

Аналіз досліджень і публікацій. Готельно-ресторанний бізнес у своїх працях розглядали багато вчених та науковців. Зокрема, Баженова, С., Пологовська, Ю., Канцур, І. вивчали розвиток готельно-ресторанного бізнесу в умовах сьогодення. Гоблик-Маркович Н. М., Грянило А. В., Папп В.В. розглядали регіональні аспекти розвитку. Організацію готельного господарства та перспективи розвитку готельно-ресторанного бізнесу вивчали Головка О. М., Кампов Н. С., Махлинець С. С., Домбик О. М. Ковальов Б. Л., Пимоненко Т. В., Лисенко А. С. Аналіз сучасного стану та фінансове забезпечення розвитку готельного господарства України розглядали Мархонос С. М., Турло Н. П., Нікольчук Ю. М., Юрченко О.

Мета статті – дослідити готельно-ресторанний бізнес в контексті важливості ведення фінансів та економічного забезпечення його функціонування.

Виклад основного матеріалу. На думку Юрченко О., «готельно-ресторанний бізнес за останнє десятиліття зазнав суттєвих змін, основними тенденціями його розвитку стали: утворення ланцюгів, поглиблення спеціалізації закладів, розвиток мережі малих підприємств, уведення комп'ютерних технологій, орієнтація на екологічність тощо» [10, с. 293].

Як стверджує, Головка О. «підприємства готельно-ресторанного господарства – заклади визначеної категорії, які забезпечують організацію розміщення та харчування за межами місця постійного проживання споживачів послуг» [3]. Гоблик-Маркович Н. зазначає, що «ринок готельно-ресторанних послуг являється синтетичною категорією за допомогою якої визначаються різноманітні за змістом і параметрами явища» [2, с. 247].

На думку Домбик О., «діяльність підприємств готельно-ресторанного бізнесу передбачає здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, яка полягає у створенні та реалізації послуг (проживання, харчування, зв'язку, транспорту тощо) з метою отримання економічних вигод. Економічна суть діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу полягає у нематеріальному характері її діяльності. Оскільки, результатом діяльності є не готовий продукт, а пропозиція особливого виду послуг» [5].

Дана сфера діяльності охоплює ту частину ринку послуг, де суб'єкти господарювання пропонують послуги з розміщення та харчування на комерційній основі. Такі послуги можуть поділятися на основні і додаткові. Готельна послуга не відчутна. Важко визначити «рекомендовану норму» таких необхідних елементів послуги, як ввічливість та привітність персоналу. Тому контроль якості послуги здійснюється через контроль за поведінкою персоналу. Крім того, на якість обслуговування в готелях впливає діяльність ланок, які

реалізують їх основні послуги, наприклад реєстрування місць, попередня оплата та ін. При реалізації готельних послуг дуже конструктивним є системний підхід до стратегічного розвитку регіонів, що враховує тенденції в туристичному попиті та рівень конкуренції.

Важливою умовою результативного використання фінансів готельно-ресторанного бізнесу є обґрунтованість прийнятих рішень, їх реалізація в конкретній економічній ситуації з урахуванням передбачуваної вигоди. Чим складніше господарська діяльність, тим гостріше виявляється об'єктивна необхідність застосування наукової, комплексної системи управління фінансами та ефективної організації фінансів готельно-ресторанного бізнесу.

Пандемія COVID-19 негативно вплинула на функціонування готельно-ресторанного бізнесу. Так за даними дослідження Асоціації готелів та курортів України проведеного в 2019 році, де в опитуванні взяли участь 122 готелі з номерним фондом в середньому 72 номери стало відомо, що «93% опитаних суб'єктів господарювання підтвердили загальний спад рівня виручки свого готелю, у 21% готелів валова виручка скоротилася на 25-40%, у третини готелів – на 40-60%, у 30% готелів такі скорочення сягнули понад 60%, лише 4% готелів показали зростання річної виручки, а у 3% вона залишилась на тому ж рівні. 66% оптимізували свої витрати, скоротивши штат, 67% скоротили ціни на свої послуги, 63% – вдосконалювали свій продукт та сервіси (ремонт, репозиціонування, оновлення стандартів роботи та умов з постачальниками, зміна комплектації тощо), 33% впровадили цифрові та маркетингові інструменти, 27% запровадили альтернативні послуги (коворкінги, здача номерів під офіси тощо), 7% вирішили перепрофілювати частину приміщень, наприклад, для оренди під гральні заклади» [4].

Результати даного дослідження підтверджують наукові висновки зроблені такими науковцями як Баженова С., Пологовська Ю., Канцур І.: «Якщо акцентувати увагу на особливостях розвитку готельно-ресторанного бізнесу в умовах загострення пандемії COVID-19, то тоді ключовою стратегією розвитку для нього стало використання інноваційних технологій не тільки у виробничій діяльності, але і в управлінській та фінансовій діяльності. Кожен суб'єкт готельно-ресторанної індустрії обирає стратегію розвитку у відповідності до умов, які виникли під впливом пандемічних факторів та показників власної операційної діяльності. Щоб розвиватись та міцно протистояти конкуренції, суб'єкти готельно-ресторанної індустрії змушені були активно відстежувати пропозиції, які демонструє діджиталізація, кастомізація, еко- і соціальна відповідальність тощо. Водночас для зниження збитків, які завдаються пандемічними факторами, усі готельні і ресторани суб'єкти почали здійснювали різні антикризові заходи, зокрема покращення атмосфери закладу, удосконалення дизайну чи, наприклад, послуги» [1].

Тому фінансове управління вимагає чіткої побудови відповідного планування щодо виявлення та подолання таких проблем та відповідної організації фінансів суб'єктів господарювання готельного-ресторанного бізнесу, господарська діяльність яких пов'язана з фінансами, які опосередковують процес отримання прибутку та його розподіл.

На думку Нікольчук Ю. «економічний ефект функціонування індустрії готельно-ресторанного бізнесу формується розвитком індустрії дозвілля та створенням комплексу соціально-побутової інфраструктури, який відіграє одну з головних ролей у світовій економіці» [8].

Економіка готельно-ресторанного бізнесу покликана максимізувати прибуток від наявних ресурсів, тобто вибирати найкращу альтернативу з метою досягнення максимального рівня задоволеності. Вона спрямована на аналіз функціонування та як взаємодію суб'єктів господарювання на ринку послуг. Вона сприяє розумінню, аналізу та вирішенню економічних проблем за допомогою різних інструментів, моделей, методів, які використовуються в різних ситуаціях.

Результати фінансової діяльності готельно-ресторанного бізнесу залежать від коливань попиту, тому що в структурі експлуатаційних витрат чільне місце належить їх постійної частині, а не змінної. Величина останніх при нормальному режимі роботи складає 50–70% обсягу постійних витрат. Оскільки в експлуатаційних витратах значна частина постійних витрат, то зі збільшенням завантаження різко знижується собівартість місце-днів. Зростання завантаження на 10% веде до зниження собівартості на 6–7%.

До особливостей готельно-ресторанного бізнесу можна віднести вкрай низьку еластичність пропозиції. Це пов'язано з тим, що він характеризується високою фондоємністю. У структурі фондів переважають основні фонди – будинки, обладнання, меблі. Тому інвестиції в готельно-ресторанному бізнесі окупаються повільно, а у разі різкої зміни кон'юнктури можливості диверсифікації вкрай обмежені, оскільки переважна частина інвестованих коштів, вкладена у вузько спеціалізовані споруди та будівлі, які складно використовувати з іншою метою.

Готельно-ресторанний бізнес відрізняється високою вартістю основних засобів, тому для нього характерне низьке відношення поточних активів до поточних зобов'язань, близьке до співвідношення 1:1. Також у готелях більша частина приросту майна, як правило, спрямовується на збільшення необоротних активів. Це є наслідком великої конкуренції.

«Готельний бізнес є одним з важливих елементів сфери послуг, що виконує функції із забезпечення громадян країни й іноземних гостей житлом, харчуванням, а також різними додатковими послугами. Готельна сфера як складова і основоположна частина галузі туризму в сучасних умовах є сектором

світової економіки, який динамічно розвивається, і ефективним джерелом валютних надходжень» [9].

«Розвиток готельно-ресторанного бізнесу є актуальним для національної економіки, оскільки ця галузь має невикористаний потенціал для покращання соціально-економічної ситуації держави. Це пояснюється тим, що готельно-ресторанний бізнес пов'язаний з десятками суміжних галузей, що обумовлює створення додаткових робочих місць. Необхідно зазначити, що в Україні індустрія гостинності розвинена недостатньо порівняно з міжнародною спільнотою, де ця сфера діяльності приносить значний дохід. Частка туристичного бізнесу у структурі національної економіки таких країн є значною і безпосередньо залежить від розвитку готельно-ресторанного бізнесу» [6].

Готельно-ресторанні підприємства мають ряд певних обов'язкових витрат, які формують подальшу структуру. Витрати готельно-ресторанного підприємства поділяються на прямі і непрямі. До прямих (експлуатаційним) витрат відносять: оплату праці працівників, комунальні витрати на утримання номерного фонду, амортизаційні відрахування на основні засоби підприємства готельно-ресторанного господарства тощо. Непрямими (адміністративними) витратами є: витрати на рекламні заходи і оренду необхідних приміщень, різні страхові виплати тощо.

«Одними з головних передумов подальшого розвитку готельного господарства є приток інвестиційних ресурсів та пошук джерел фінансування для будівництва нових підприємств й оновлення матеріально-технічної бази, яка зношена більше, ніж наполовину. Але за наявних економічних і політичних проблем в Україні інвестиційна привабливість готельної галузі погіршується. Інвестори не мають гарантій стабільності та безпеки вкладень свого капіталу в об'єкти нерухомості в Україні. Це змушує їх дотримуватися обережної інвестиційної політики, яка передбачає мінімізацію ризиків втрати капіталу» [7].

Управління грошовими потоками спрямоване на забезпечення фінансової рівноваги шляхом балансування обсягів надходження та витрачання грошових коштів. Тому, що для більшості суб'єктів господарювання діяльність носить сезонний характер, особливу значимість під управлінням грошовими потоками набуває їх синхронізація в часі. Для ефективного функціонування готелю за таких умов просто необхідно, щоб його оборотний капітал був максимально ліквідний, тобто в будь-який момент він повинен мати достатньо готівки для сплати своїх рахунків, інакше йому загрожує банкрутство навіть при наявності непоганих фінансово-економічних показників діяльності. Під керуванням капіталом слід розуміти цільову комплексну програму, спрямовану на задоволення потреб суб'єктів господарювання у придбанні активів та оптимізацію їх структури з позицій забезпечення умов ефективного

використання. Управління капіталом включає рішення наступних завдань: виявлення основних чинників, які визначають кінцевий розмір операційного доходу, пошук резервів подальшого збільшення його суми, оптимізація пропорцій між споживаною та капіталізованою частинами прибутку, забезпечення найбільш ефективних форм та умов залучення позикового капіталу з різних джерел, оптимізація умов залучення комерційного кредиту (кредиторської заборгованості), забезпечення своєчасних розрахунків за комерційним кредитом.

Висновки. Кожен суб'єкт господарювання готельно-ресторанного бізнесу прагне одержати якомога більший дохід та намагається не лише продати свої послуги за вигідною ціною, але й скоротити витрати на їх надання. Забезпечення ефективного функціонування свого бізнесу вимагає економічно грамотного управління своєю діяльністю, правильним аналізом та побудови фінансового планування. За допомогою аналізу вивчають тенденції розвитку, глибоко і системно досліджуються чинники зміни результатів діяльності, обґрунтовуються плани та управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності надання послуг, оцінюються результати функціонування готельно-ресторанного бізнесу, розробляється економічна стратегія його розвитку.

Грамотне управління економікою та фінансами готельно-ресторанного бізнесу потребує фінансового менеджменту, який покликаний до раціонального управління процесами фінансування і використання грошових фондів, забезпеченням обороту коштів у відтворювальному процесі господарської діяльності. Такою він сприятиме досягненню стратегічних і тактичних цілей. Отже, фінансові служби займають важливе місце в загальній системі управління готельно-ресторанним бізнесом. Вони дозволяють оцінити ризик і вигідність того або іншого способу вкладення грошей, ефективність діяльності, швидкість оборотності капіталу і його продуктивність.

Література:

1. Баженова, С., Пологовська, Ю., Канцур, І. Розвиток готельно-ресторанного бізнесу в умовах сьогодення. Економіка та суспільство, 2022. №38. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1280>
2. Гоблик-Маркович Н. М., Грянило А. В. Теоретичні засади регіонального ринку готельно-ресторанного бізнесу. Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Прогресивна техніка та технології харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг». 18 жовтня 2012 р., м. Харків. Ч.1. 247-248 с.
3. Головка О. М., Кампов Н. С., Махлинець С. С. Організація готельного господарства: [навч. посібник] К. : КондорВидавництво, 2012. 338 с.
4. Готельний бізнес в Україні зазнав серйозних збитків через пандемію – готельєри. Укрінформ. URL <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3174593-gotelnij-biznes-v-ukraini-zaznav-serjoznih-zbitkiv-cerez-pandemiu-goteleri.html>

5. Домбик О. М. Економічна суть діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу. *Торгівля, комерція, підприємництво*, 2013. Випуск 15. С.64-66.
6. Ковальов Б. Л., Пімоненко Т. В., Лисенко А. С. Перспективи розвитку готельно-ресторанного бізнесу: досвід України та Європейського Союзу. Механізм регулювання економіки, 2017, № 4. С. 92–102.
7. Мархонос С. М., Турло Н. П. Аналіз сучасного стану та фінансове забезпечення розвитку готельного господарства України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, Випуск 14, частина 2. 2017. С. 35–39.
8. Нікольчук Ю. М. Готельно-ресторанний бізнес: сучасний стан, фінансове забезпечення, інвестиційна привабливість та перспективи подальшого розвитку в Україні. *Бізнес-інформ*, №5, 2020. С.218–226.
9. Пап В.В. Роль готельного господарства у розвитку туризму в регіоні. *Науковий вісник Ужгородського університету Серія «Економіка»*. Випуск 2 (46), 2015. С. 207–212.
10. Юрченко О. Інновації в готельному бізнесі на сучасному етапі. *Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини»*. 2014. Вип. 34. С. 292–300.

References:

1. Bazhenova, S., Polohovska, Yu., Kantsur, I. (2022). Rozvytok hotelno-restorannoho biznesu v umovakh sohodennia [Development of the hotel and restaurant business in today's conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 38. (n.d.). economyandsociety.in.ua. Retrieved from : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1280> [in Ukrainian].
2. Hoblyk-Markovych, N. M., Hrianylo, A. V. (2012). Teoretychni zasady rehionalnoho rynku hotelno-restorannoho biznesu [Theoretical principles of the regional market of hotel and restaurant business]. Proceedings from MIIM '12: *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia "Prohresyvnna tekhnika ta tekhnolohii kharchovykh vyrobnytstv, restorannoho ta hotelnoho gospodarstv i torhivli. Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh – Progressive equipment and technologies of food production, restaurant and hotel industries and trade. Economic strategy and prospects for the development of trade and services"*. (pp. 247-248). Kharkiv. [in Ukrainian].
3. Holovko, O. M., Kampov, N. S. & Makhlynets, S. S. (2012). *Orhanizatsiia hotelnoho gospodarstva [Organization of the hotel industry]* : K. : KondorVydavnytstvo [in Ukrainian].
4. Hotelnyi biznes v Ukraini zaznav serioznykh zbytkiv cherez pandemiu – hoteliery [The hotel business in Ukraine suffered serious losses due to the pandemic - hoteliers]. *Ukrinform – Ukrinform*. (n.d.). [ukrinform.ua](https://www.ukrinform.ua). Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3174593-gotelnij-biznes-v-ukraini-zaznav-serjoznych-zbitkiv-cerez-pandemiu-goteleri.html> [in Ukrainian].
5. Dombyk, O. M. (2013). Ekonomichna sut diialnosti pidpriemstv hotelno-restorannoho biznesu [The economic essence of hotel and restaurant business enterprises]. *Torhivlia, komertsii, pidpriemnytstvo – Trade, commerce, entrepreneurship*, 15, 64-66.
6. Kovalov, B. L., Pimonenko, T. V., Lysenko, A. S. (2017). Perspektyvy rozvytku hotelno-restorannoho biznesu: dosvid Ukrainy ta Yevropeiskoho Soiuzu [Prospects for the development of the hotel and restaurant business: the experience of Ukraine and the European Union]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky – Mechanism of economic regulation*, 4, 92–102. [in Ukrainian].
7. Markhonos, S. M., Turlo, N. P. (2017). Analiz suchasnoho stanu ta finansove zabezpechennia rozvytku hotelnoho gospodarstva Ukrainy [Prospects for the development of the hotel and restaurant business: the experience of Ukraine and the European Union]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Mechanism of economic regulation*, 14, (2), 35–39. [in Ukrainian].

8. Nikolchuk, Yu. M. (2020). Hotelno-restoranni biznes: suchasnyi stan, finansove zabezpechennia, investytsiina pryvablyvist ta perspektyvy podalshoho rozvytku v Ukraini [Hotel and restaurant business: current state, financial support, investment attractiveness and prospects for further development in Ukraine]. *Biznes-inform – Business inform*, 5, 218–226. [in Ukrainian].

9. Papp, V. V. (2015). Rol hotelnoho hospodarstva u rozvytku turyzmu v rehioni [The role of the hotel industry in the development of tourism in the region]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu Seriiia «Ekonomika» – Scientific Bulletin of Uzhgorod University, Series "Economics"*, 2 (46), 207–212. [in Ukrainian].

10. Iurchenko, O. (2014). Innovatsii v hotelnomu biznesi na suchasnomu etapi [Innovations in the hotel business at the modern stage]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia «Mizhnarodni vidnosyny» – Bulletin of Lviv University. "International relations" series*, 34, 292–300. [in Ukrainian].

